

Cēsu novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests” darbības un
attīstības stratēģijas 2015.-2017. gadam apakšprogramma

Atbalsta programma Cēsu novada ģimenēm ar bērniem 2016. - 2020.gadam

2015

SATURS

Lietotie termini	3
Lietotie saīsinājumi	3
Ievads	4
1. Politikas plānošanas dokumenti	5
2. Situācijas raksturojums un problēmu formulējums	6
2.1. Demogrāfiskā situācija un prognoze Cēsu novadā	6
2.2. Ģimeņu raksturojums	8
2.3. Izglītība novadā	10
3. Pašvaldības realizētā politika demogrāfiskās situācijas uzlabošanai Cēsu novadā	13
4. Rīcības plāns atbalsta sniegšanai Cēsu novada ģimenēm ar bērniem	18
5. Atbalsta programmas izpildes uzraudzība	25
6. Izmaiņas un papildinājumu ieviešana	25
Izmantotā literatūra	26

LIETOTIE TERMINI

Sociālais dienests – pašvaldības izveidota iestāde, kas sniedz sociālo palīdzību, organizē un sniedz sociālos pakalpojumus pašvaldības iedzīvotājiem.

Bērns – persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu, izņemot tās personas, kurām saskaņā ar likumu pilngadība iestājas agrāk, tas ir, personas, kuras izsludinātas par pilngadīgām vai stājušās laulībā pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas.¹

Ģimene – vēsturiski mainīga mazā sociālā grupa, kuras locekļus vieno laulības vai asinsradniecības attiecības, kopēja sadzīve, savstarpēja palīdzība un pasākumi to apmierināšanai.

Interesu izglītība – personas individuālo izglītības vajadzību un vēlmju īstenošana neatkarīgi no vecuma un iepriekš iegūtās izglītības.

Pabalsts – pakalpojums vienreizējas vai regulāras naudas izmaksas veidā, ko valsts vai pašvaldība veic noteikta sociālā riska iestāšanās gadījumā.

Persona ar invaliditāti - persona, kurai Invaliditātes likumā paredzētajā kārtībā ir noteikta invaliditāte.

Sociālie pakalpojumi - sociālajā darbā sociālo darbinieku un citu līdzīgu profesiju speciālistu darbības, lai palīdzētu klientam kļūt patstāvīgākam, novērst atkarību, stiprināt ģimenes attiecības un atjaunot invalīdu, ģimeņu, grupu un kopienu sociālo funkcionēšanu. Sociālie pakalpojumi ir pasākumu kopums, kas vērsts uz personu sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu viņu iekļaušanos sabiedrībā.²

Vudkoka – Džonsona tests – tests, lai noskaidrotu bērna vai pieaugušā intelekta attīstību un īpatnības, kas var palīdzēt saprast, vai bērna kognitīvās spējas ir pietiekošas, lai viņš uzsāktu skolas gaitas, kāpēc bērnam ir radušās kādas noteiktas mācību grūtības, ar kādiem paņēmieniem var uzlabot mācīšanās procesu, kāda konkrētajam bērnam būtu piemērotākā mācību programma, kāda, ņemot vērā cilvēka intelekta īpatnības, varētu būt viņam piemērota profesija, kāds ar intelektu saistīts iemesls varētu būt noteiktām grūtībām darba dzīvē.³

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

LR – Latvijas Republika

MK- Ministru kabinets

NVA- Nodarbinātības valsts aģentūra

PII – Pirmskolas izglītības iestāde

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes

VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra

¹ Bērnu tiesību aizsardzības likums, <http://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums>

² Pēc Labklājības ministrija informācijas <http://www.lm.gov.lv/text/2568>

³ Latvijas Klīnisko psihologu asociācija, <http://www.kpa.lv/zinu-arhivs/253-seminrs-par-vudkoku-dzonsonu>

IEVADS

Atbalsta programma Cēsu novada ģimenēm ar bērniem 2016. - 2020.gadam (turpmāk - Atbalsta programma) ir **politikas plānošanas dokuments turpmākajiem 5 gadiem**, kurā ir noteikta vīzija, mērķis, rīcības plāns, kā arī nepieciešamās investīcijas dzīves kvalitātes uzlabošanai ģimenēm ar bērniem Cēsu novadā.

Vīzija: *Cēsnieku bērni aug veselā un stiprā ģimenē, dodot ieguldījumu tādas sabiedrības veidošanā, kurā par pamatvērtību tiek uzskatīta ģimene.*

Atbalsta programmas **mērķis** ir veicināt ģimeņu veidošanu, ģimeņu labklājības līmeņa celšanu, tādējādi stiprinot ģimenes vērtību sabiedrībā.

Atbalsta programmas izstrādes posmi:

1. Esošās situācijas izpēte un problēmu formulēšana.
2. Atbalsta programmas izstrāde.
3. Sabiedriskā apspriešana.
4. Atbalsta programmas apstiprināšana.

Atbalsta programma izstrādāta, pamatojoties uz Cēsu novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests” (turpmāk – Sociālais dienests) darbības un attīstības stratēģiju 2015.- 2017.gadam⁴, Ģimenes valsts politikas pamatnostādņem 2011.- 2017. gadam⁵ un citiem politikas plānošanas dokumentiem, Sociālā dienesta rīcībā esošajiem statistikas datiem un Cēsu novadā dzīvojošo ģimeņu aptaujas rezultātiem.

Atbalsta programmu izstrādājuši Cēsu novada pašvaldības iestāžu speciālisti, sadarbībā ar nevalstiskajām organizācijām (turpmāk – NVO).

⁴ Apstiprināti ar 26.06.2014.gada domes lēmumu Nr.273, <http://www.cesis.lv/lv/socialais-dienests/normativie-akti>

⁵ Apstiprināts ar Ministru kabineta 2011.gada 8.februāra rīkojumu Nr. 65, <http://www.lm.gov.lv/text/1105>

1. POLITIKAS PLĀNOŠANAS DOKUMENTI

Būtiski demogrāfiskās situācijas uzlabošanas priekšnoteikumi ir iedzīvotāju dzīves apstākļi un labklājība. MK 1995.gada 19.jūlija rīkojumā Nr. 391 „Par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu”, sniegti ieteikumi ministrijām un pašvaldībām dzīves apstākļu uzlabošanai ģimenēm, kurās aug bērni.⁶

Dokumenta „Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.- 2017. gadam” mērķis ir veicināt ģimeņu nodibināšanu, stabilitāti, labklājību un sekmēt dzimstību, kā arī stiprināt laulības institūciju un tās vērtību sabiedrībā.

Atbilstoši likuma „Par pašvaldībām”⁷ 15.pantam, kurā noteiktas pašvaldības autonomās funkcijas un kā viena no funkcijām ir gādāt par iedzīvotāju izglītību (... pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegūšanā; pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs; organizatoriska un finansiāla palīdzība ārpuskolas mācību un audzināšanas iestādēm un izglītības atbalsta iestādēm u.c.) un nodrošināt sociālo palīdzību (sociālo aprūpi) iedzīvotājiem, maznodrošinātām ģimenēm un sociāli mazaizsargātām personām.

Izstrādājot Atbalsta programmu, ir ņemtas vērā visu iepriekš minēto dokumentu prioritātes.

Atbalsta programma izstrādāta, ievērojot pašvaldības noteiktos pabalstus, pakalpojumus un atvieglojumus saskaņā ar Cēsu novada saistošajiem noteikumiem:

1. Nr.3 (apstiprināti ar 26.01.2012. domes lēmumu Nr.36) „Par bērna piedzimšanas pabalstu Cēsu novadā”;
2. Nr.18 (apstiprināti ar 30.10.2014.. domes lēmumu Nr.411) „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā”;
3. Nr.23. (apstiprināti ar 26.11.2009. domes lēmumu Nr.407) „Par Cēsu novada pašvaldības sniegto sociālo pakalpojumu saņemšanas un samaksas kārtību”;
4. Nr.25 (apstiprināti ar 10.10.2013. domes lēmumu Nr.417) „Cēsu novada pašvaldības aģentūras "Sociālais dienests" maksas pakalpojumi”;
5. Nr.10 (apstiprināti ar 14.03.2013. domes lēmumu Nr.125) „Par brīvpusdienām un vecāku maksas atvieglojumiem Cēsu novadā”;
6. Nr.14 (apstiprināti ar 08.10.2015. domes lēmumu Nr.230) „Par trūcīgas un maznodrošinātas ģimenes (personas) statusa noteikšanu Cēsu novadā”;
7. Nr.15 (apstiprināti ar 08.10.2015. domes lēmumu Nr.230) „ Par sociālās palīdzības pabalstiem Cēsu novadā”;
8. Nr.16 (apstiprināti ar 08.10.2015. domes lēmumu Nr.230) „ Par Cēsu novada pašvaldības pabalstiem”;
9. Nr.17 (apstiprināti ar 08.10.2015. domes lēmumu Nr.230) „ Par Cēsu novada pašvaldības atbalstu bērniem bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem”;
10. Nr.20 (apstiprināti ar 19.11.2015. domes lēmumu Nr.277) „Par atbalstu daudz bērnu ģimenēm Cēsu novadā”
11. Nr.11 (apstiprināti 07.06.2012. domes lēmumu Nr.271) „Bērnu reģistrācija un uzņemšana Cēsu novada pašvaldības izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas pirmsskolas izglītības programmas”;
12. Nr.20 (apstiprināti 22.06.2010. domes lēmumu Nr.350) „Par līdzfinansējuma samaksas kārtību Cēsu pilsētas Sporta skolā”;
13. Nr.21 (apstiprināti 22.06.2010. domes lēmumu Nr.351) „Par līdzfinansējuma samaksas kārtību Cēsu pilsētas Mākslas skolā”.

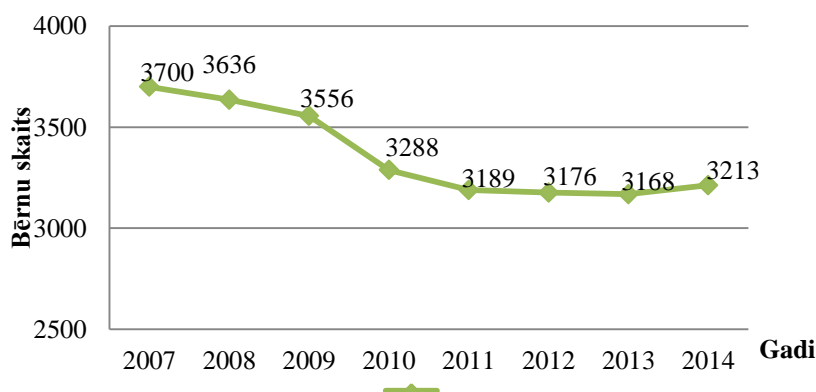
⁶ MK rīkojums Nr. 391 „Par demogrāfiskās situācijas uzlabošanu” www.likumi.lv/doc.php?id=36053

⁷ Likums “Par pašvaldībām”, <http://likumi.lv/doc.php?id=57255>

2. SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS UN PROBLĒMU FORMULĒJUMS

2.1. DEMOGRĀFISKĀ SITUĀCIJA UN PROGNOZE CĒSU NOVADĀ

Pēdējo piecu gadu laikā visā Latvijā ir vērojama bērnu skaita samazināšanās tendence. 2010.gada 1.janvārī Latvijā bija reģistrēti 387 486 bērni līdz 18 gadu vecumam, bet 2015.gada 1.janvārī par divdesmit tūkstošiem mazāk bērnu (367 955)⁸. Līdzīga tendence vērojama arī Cēsu novadā. Pēc Pilsnības un migrācijas lietu pārvaldes (turpmāk – PMLP) datiem no 2007.gada līdz 2014.gadam bērnu skaits Cēsu novadā ir sarucis par 487 bērniem, vidēji gadā – par 61 bērnu. Saglabājoties šādai tendencei pēc vairākiem gadiem Cēsu novadā bērnu skaits būs mazāks par 3 000.

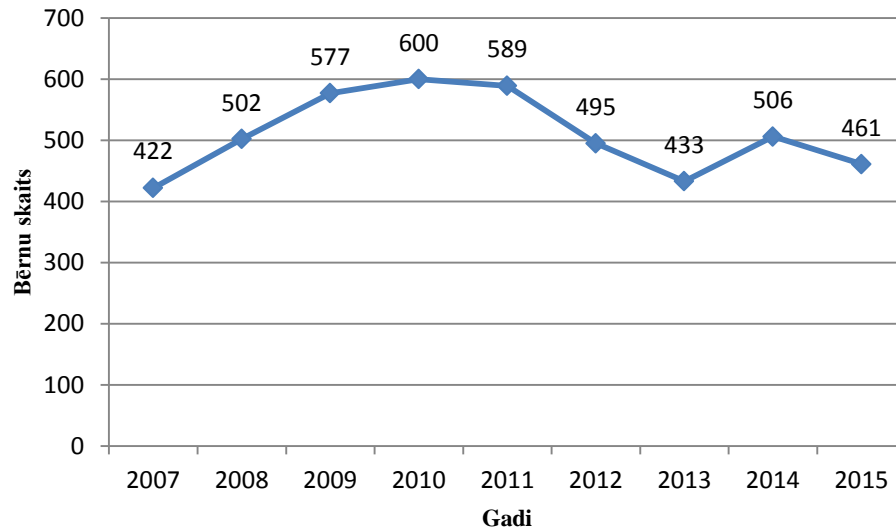
1. att. Cēsu novadā reģistrēto bērnu skaits vecumā no 0 līdz 18 gadiem (prognoze 2035.gada 31.decembrim)

Analizējot bērnu skaita izmaiņu cēloņus, secināms, ka viens no būtiskākajiem bērnu skaita samazināšanās cēloņiem ir ģimeņu vēlme nepalielināt bērnu skaitu vairāk nekā par vienu vai diviem bērniem, par ko liecina Sociālā dienesta 2013.gadā veiktā aptauja (turpmāk - Aptauja). Lielākajai daļai no respondentiem (kopā aptaujātas 358 ģimenes) ģimenē ir 2 bērni (43%) vai viens bērns (33%). Pārējās respondentu ģimenes norādījušas, ka viņu ģimenēs ir 3 bērni (17%), 4 bērni (2%), 5 bērni (1%), 6 un vairāk bērnu (1%). Bērnu nav 3% aptaujāto respondentu. Zīmīgi, ka lielākā daļa aptaujāto ģimeņu, kuriem ir viens vai divi bērni (184 no 272 respondentu), neplāno lielāku ģimeni. Tam respondenti minējuši šādus argumentus: „Ģimenei ir mazi ienākumi, lai varētu rūpēties par vēl vienu bērnu; nav valsts atbalsta; gribētu vēl vienu bērniņu, bet šobrīd nevaru atļauties; labprāt, bet šobrīd finansiālais stāvoklis neatļauj; nedroša situācija valstī, nav sociālo garantiju”.

Cēsu novads var lepoties ar SIA „Cēsu klīnika” (turpmāk – Klīnika) Dzemdību – ginekoloģijas nodaļu, kura piedāvā pilnu pakalpojumu klāstu topošām māmiņām, ieskaitot laboratorijas un ultraskaņas izmeklējumus, medikamentozās un operatīvās ārstēšanas metodes un dzemdniecību labiekārtotās mūsdienīgās telpās.

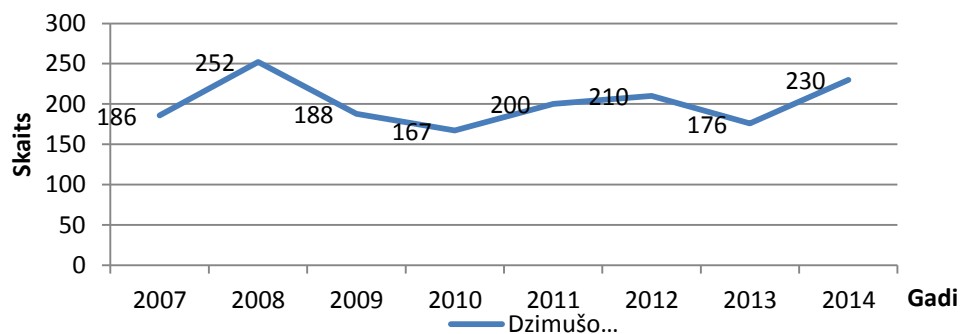
Par dzimstības līmeņa rādītājiem Cēsu novadā liecina arī Klīnikas Dzemdību – ginekoloģijas nodaļas dati. Šajā nodaļā sākot no 2007.gada līdz 2010.gadam, ir vērojams dzemdību skaita pieaugums, tālāk līdz 2013.gada beigām seko dzemdību skaita samazinājums, bet jau atkal no 2014.gada vērojama pozitīva tendence - dzemdību skaita pieaugums. 2014.gadā reģistrēti 506 dzimuši bērni (skatīt 2.attēlu), 2015.gadā – 461 dzimuši bērni, kas ir par 30% vairāk nekā 2013. gadā. 2014. gadā dzimuši arī trīs dvīņu pāri, 2015.gadā – četri dvīņu pāri.

⁸ Pēc PMLP datiem <http://www.pmlp.gov.lv/lv/statistika/iedzivotaju.html>

2.att. Cēsu klīnikas Dzemdību-ginekoloģijas nodaļas dati par dzimušajiem bērniem

Klīnikā dzimušo bērnu skaita pieaugums vieš cerību par demogrāfiskās situācijas uzlabošanos Cēsu novadā. Arī Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļas dati sniedz cerību, ka situācijai ar bērnu dzimstību Cēsu novadā ir tendence uzlaboties (*sk. 3. attēlu*).

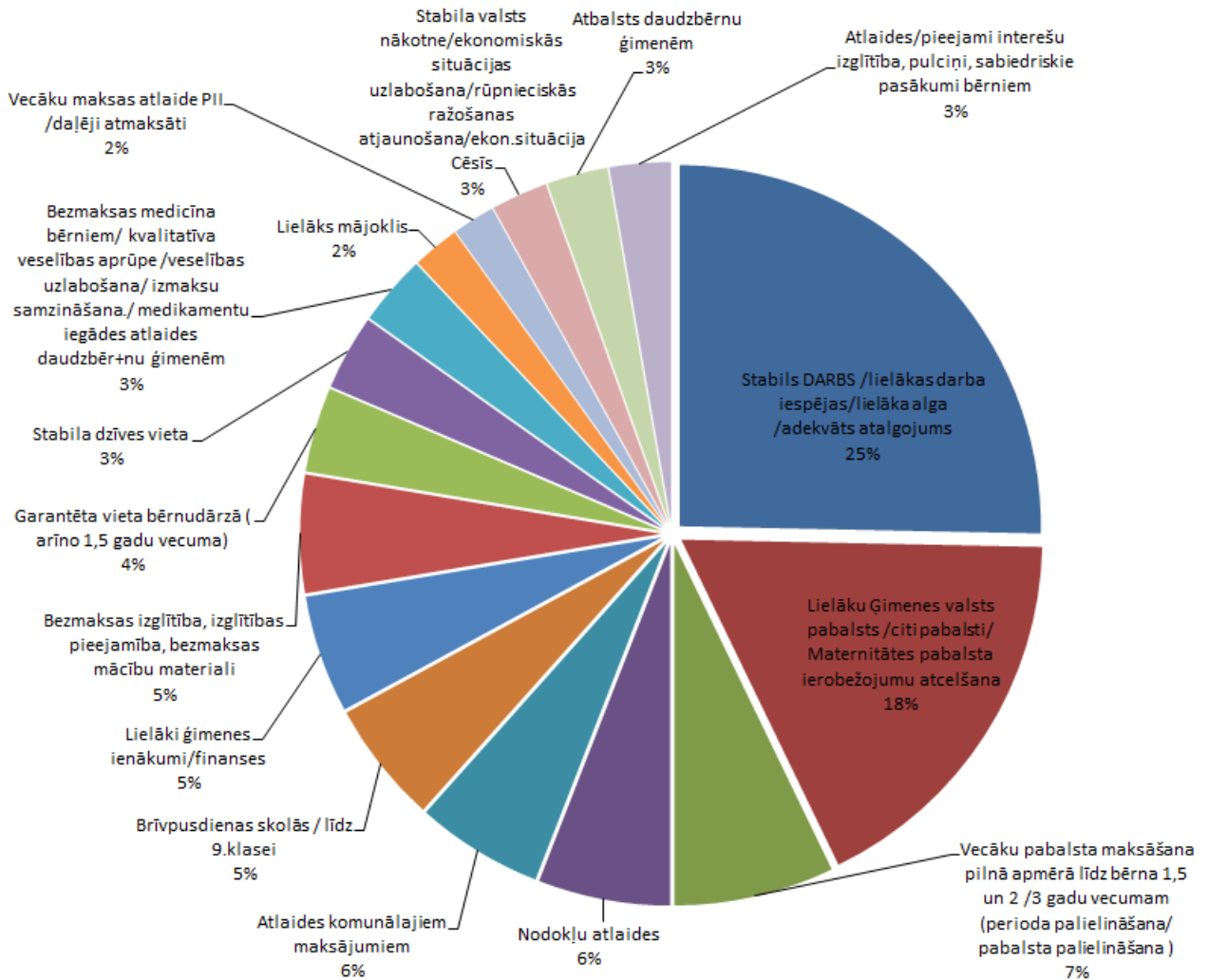
3.att. Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļā reģistrēto bērnu skaits

Secināms, ka viens no faktoriem, kas ietekmē bērnu skaita samazināšanos, ir reproduktīvā vecuma paaugstināšanās bērnu mammām (jaundzimušo bērnu mātes vidējais vecums kopš 2004.gada pieaudzis par 2.2 gadiem⁹ un uz 2014.gadu tas ir sasniedzis 29,9 gadus¹⁰).

Lai veicinātu bērnu skaita palielināšanos ģimenēs, ir lietas ko var ietekmēt pašvaldība, valsts un arī pati ģimene. Pēc Aptaujas respondentu domām viens no galvenajiem demogrāfisko situāciju veicinošajiem faktoriem ir stabila darba nodrošinājums ar labu atalgojumu, otrajā un trešajā vietā tika nosaukts ģimenes valsts pabalsts un vecāku pabalstu palielināšana, kas ir valsts atbalsta pasākumi. Savukārt pašvaldības kompetencē ir atbalsts daudz bērnu ģimenēm, vecāku maksas atlaides PII/daļēja atmaksa, garantēta vieta bērnudārzā, brīvpusdienas skolās līdz 9 klasei (*skatīt 4.attēlu*). Plānojot Atbalsta programmas pasākumus, svarīga loma ir pašvaldības atbalstam.

⁹ Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzes http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Socila/Socila__ikgad__iedz__dzimst/ID0050.px/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

¹⁰ Pēc CSP datu bāzes http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Socila/Socila__ikgad__iedz__dzimst/ID0050.px/?rxid=cdbc978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0

4.att. Respondentu viedoklis pat to, kas būtu nepieciešams ģimenei, lai uzlabotu demogrāfisko situāciju

Secinājums: Neskatoties uz bērnu skaita samazināšanās tendencēm Cēsu novadā līdz 2013.gadam, kopš 2014.gada vērojams dzimušo bērnu skaita pieaugums. Svarīga loma vecāku motivēšanā veidot vai palielināt ģimeni ir pašvaldībai un tās sniegtajam atbalstam. Jau šodien būtu jāsniedz papildus atbalsts Cēsu novadā dzīvojošajām ģimenēm, lai radītu labvēlīgu vidi ģimenes veidošanā un veicinātu jaundzimušo skaita pieaugumu arī turpmākajos gados.

2.2. ĢIMEŅU RAKSTUROJUMS

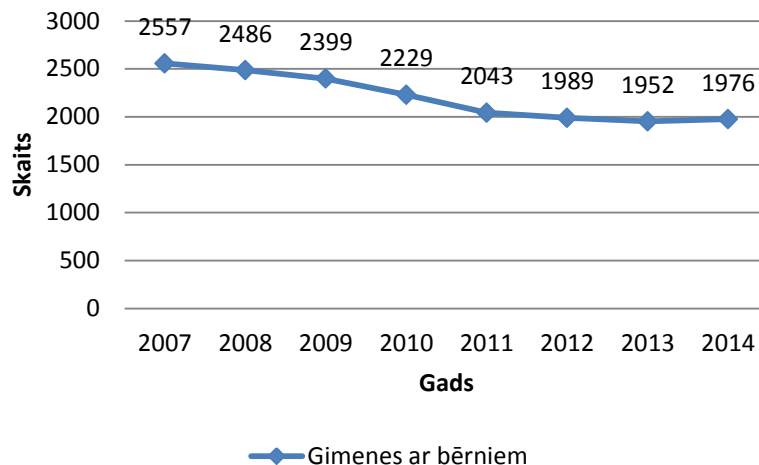
Ģimene ir viens no svarīgākajiem katras sabiedrības pastāvēšanas priekšnoteikumiem. Ģimenes ne tikai būtiski ietekmē sabiedrības un valsts labklājību, bet veic arī vairākas citas svarīgas funkcijas, piemēram, uztur demogrāfisko stabilitāti, nodrošina bērnu un jauniešu socializāciju un sagatavošanu patstāvīgai dzīvei un sniedz savstarpēju atbalstu ģimenes locekļiem. Parasti ar vārdu „ģimene” saprot laulātus vecākus ar bērniem. Par ģimeni uzskata arī tādu cilvēku kopu, kuras locekļus saista radniecība. Tās sastāvā var būt kodols, respektīvi, dzīvesbiedru pāris, vai arī abi vai viens no vecākiem ar bērniem un varbūt arī vismaz viens no vecvecākiem¹¹.

Pētījumi liecina, ka ģimenes, kuras, balstītas laulībā, ir daudz stabilākas, fiziski un emocionāli veselākas, pakļautas mazākam riskam lietot alkoholu, narkotikas, piedzīvot nabadzību un jebkāda veida vardarbības izpausmes, nekā ģimenes, kurās pāri nedzīvo laulībā.¹²

¹¹ Vikipēdija - <http://lv.wikipedia.org> un Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca, Rīga, 2000.gads

¹² Apvienotās Karalistes Pilsioniskās Sabiedrības Pētniecības institūta 2006.gadā veiktais apkopojums. Patrick F.Fagan and Krik A. Johnson, „Marriage: The Safest Place for Women and Children”, The Heritage Foundation Backgrounder Nr.1535, April 10, 2002

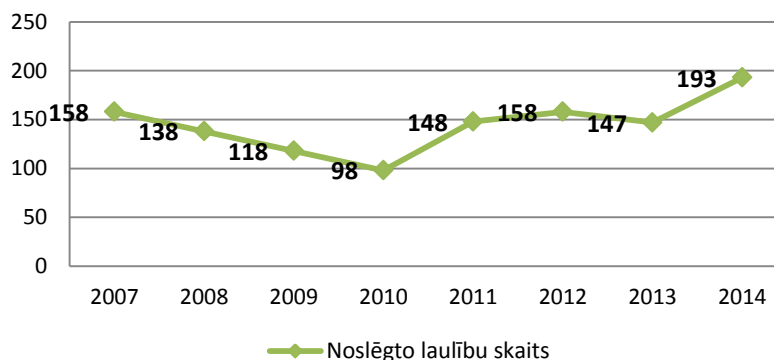
Pēc Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) datiem 2014.gada beigās Cēsu novadā dzīvo 1 976 ģimenes ar bērniem (skatīt 5.attēlu).

5.att. VSAA uzskaitē esošo ģimeņu ar bērniem skaits, kuras saņem valsts pabalstu Cēsu novadā (atbilstoši personas deklarētajai dzīvesvietai)

Laulībā balstīta ģimene ir stabilākais un vēlamākais ģimenes modelis. Laulībā balstīta ģimene ir tiesiski prognozējamāka – ir skaidras tiesības un pienākumi ģimenes locekļu starpā, kā arī no šīm tiesiskajām attiecībām izrietošās sekas (piemēram, uztura došanas pienākums laulātajam arī pēc laulības iziršanas, paternitātes prezumpcija, kopīpašuma un mantojuma tiesības). Tādejādi laulībā balstīta ģimene ir labvēlīgāka vide bērna pilnvērtīgai un harmoniskai attīstībai, radot to par kreatīvu sabiedrības locekli.

Pēc Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļas datiem no 2007.gada līdz 2010.gadam noslēgto laulību skaitam bija tendence samazināties, bet sākoties 2011.gadam, vērojams pakāpenisks pieaugums (skatīt 6.attēlu), kas liecina par noslēgto laulību skaita palielināšanos.

6.att. Cēsu novadā reģistrētu laulību skaita salīdzinājums pa gadiem¹³.

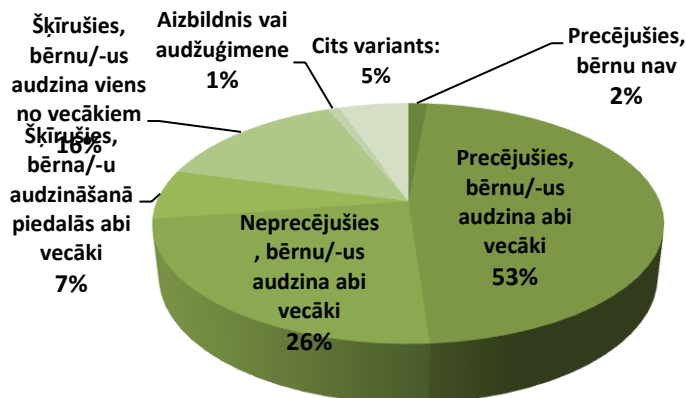
Svarīgi atzīmēt arī to, ka mūsdienu sabiedrībā neregistrēta sievietes un vīrieša kopdzīve kā fenomens ir plaši sociāli akceptēta, neraugoties uz to, ka cilvēkiem, kuri dzīvo neregistrētā kopdzīvē, nevajadzētu būt šķēršļiem savas attiecības nostiprināt juridiski, uzņemoties laulāto pienākumu „būt savstarpēji uzticīgiem, kopā dzīvot, vienam par otru gādāt un kopīgi rūpēties par ģimenes labklājību”.¹⁴

Sociālā dienesta veiktā aptauja liecina, ka 2013.gadā 53% Cēsu novada ģimeņu vecāki ir precējušies un bērnu audzināšanā piedalās abi vecāki, 26% ģimeņu bērnu vecāki nav precējušies,

¹³ Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļas dati

¹⁴ Latvijas Republikas Civillikuma 84.pants.

bet bērnu audzināšanā piedalās abi vecāki, diemžēl daļa vecāku, jeb 16 % ģimeņu ir šķirtas (skat. 7.attēlu) un bērnus audzina viens no vecākiem.

7.att. Aptaujas dati par civiltiesisko stāvokli Cēsu novadā dzīvojošām ģimenēm

Daudzbērnu ģimeņu raksturojums

2013.gada sākumā ir reģistrētas 124 ģimenes, kuras saņēmušas atbalstu kā daudzbērnu ģimenes. Pēc SIA "Hannu Pro" datiem līdz 2015.gada augustam 138 Cēsu novada daudzbērnu ģimenes saņēmušas Latvijas Goda ģimenes aplieciņu jeb 3+ Ģimenes karti, kas ģimenēm dod tiesības vairākiem atvieglojumiem, piemēram, degvielas atlaidēm „Neste Oil” un „Statoil”, kancelejas un grāmatu iegādes atlaidēm visās „Zvaigzne ABC” grāmatnīcās, 50% atlaidei uz kādu no Latvijas Nacionālās operas iestudējumiem reizi divos mēnešos. Goda ģimenes kartes tiek izsniegtas SIA "Hannu Pro" projekta "Goda ģimenes karte" ietvaros. Salīdzinot daudzbērnu ģimeņu skaitu 2013.gadu ar 2014.gadu ir vērojams pozitīvs pieaugums par 21 %. Cēsu novada daudzbērnu ģimeņu īpatsvars pret kopējo ģimeņu ar bērniem skaitu 2014.gadā bija 6,9%, bet 2013.gadā jau 6,3%.

Jāatzīmē, ka ģimeņu ar bērniem un daudzbērnu ģimeņu analīzei ir pieejams neliels datu apjoms, turklāt dati nav pieejami publiski, kas apgrūtina to plašāku apskati. Lai iegūtu vispārīgāku priekšstatu par daudzbērnu ģimeņu sociālo un ekonomisko stāvokli un tendencēm, jāpildinveido Cēsu novada pašvaldības un tās iestāžu uzskaites sistēma attiecībā uz daudzbērnu ģimenēm.

Secinājums: Neskatoties uz to, ka Cēsu novadā ir vērojama tendence samazināties to ģimeņu skaitam, kurās ir bērni, un, ka Cēsu novadā dominē viena un divu bērnu ģimenes modelis, ir vērojama pozitīva tendence pieaugt noslēgto laulību skaitam un daudzbērnu ģimeņu skaitam.

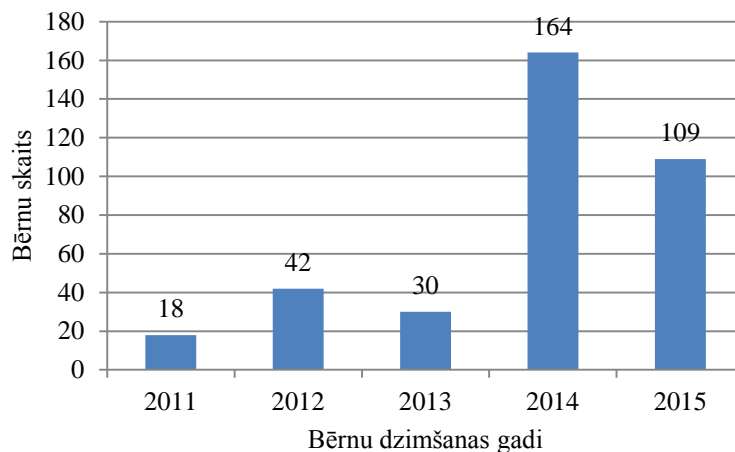
2.3. IZGLĪTĪBA NOVADĀ

Viens no faktoriem, kas būtiski ietekmē dzimstību ģimenē, ir izglītības jautājums, ar to saprotot nodrošinājumu ar pirmsskolas izglītības iestādēm un iespējas saņemt kvalitatīvu pamatzglītību, vidējo un augstāko izglītību tuvāk dzīvesvietai. Bērni skolā pavada lielu savas dzīves daļu, līdz ar to izglītības iestādei ir būtiska nozīme ne tikai teorētisko zināšanu un praktisko iemaņu sniegšanā, bet arī bērnu socializēšanās un ģimenes problēmu savlaicīgā diagnosticēšanā un risināšanā.

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBA

2015./2016.gada mācību periodā bērnu izglītošana Cēsu novadā tiek nodrošināta piecās pirmsskolas izglītības iestādēs (turpmāk – PII) un četrās skolās, kurās pieejamas pirmsskolas grupas. 2015.gada septembrī Pirmsskolas izglītības programmas apmeklēt uzsāka/atsāka 942 bērni (2014.gadā – 932 bērni).

Kā liecina Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļas sniegtie dati, šajā mācību periodā PII nav brīvu vietu jaunu izglītojamo uzņemšanai un veidojas rindas, lai ģimenes varētu saņemt šo pakalpojumu (sk. 8. attēlu).

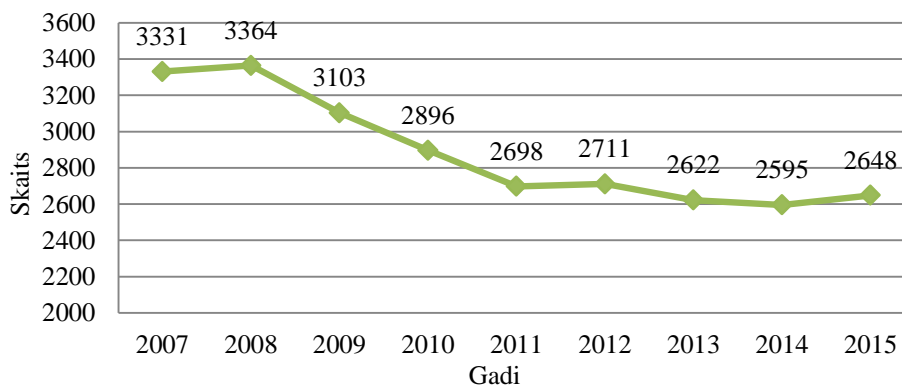

8. att. Bērnu skaits rindā uz vietas saņemšanu Cēsu novada pirmsskolas izglītības iestādēs
(dati uz 2015.gada 1.septembri)

Lai nodrošinātu papildus vietas PII, 2007.gadā Cēsīs tika izveidota jauna PII, kas ievērojami samazināja bērnu skaitu rindās. Bet sākot no 2014.gadā palielinājies to pirmsskolas vecuma bērnu skaits, kuriem vietu trūkuma dēļ nav iespēja apmeklēt PII. Neskatoties uz to, ka Cēsu novada pašvaldība pēdējo desmit gadu laikā ir veikusi papildus pasākumus (atvērta jauna pirmsskolas izglītības iestāde ar 11. grupām, pie Cēsu 2. pamatskolas izveidotas četras pirmsskolas izglītības grupas), kas veicinājis būtisku rindas samazināšanos vietas saņemšanai pirmsskolas izglītības iestādē, tomēr pašvaldības dibinātās pirmsskolas izglītības iestādēs ir nepietiekams vietu skaits pirmsskolas vecuma bērniem, tādēļ pašvaldība piedalās ar līdzfinansējumu Cēsu novada privātajā izglītības iestādē. Nākotnē nepieciešams risinājums, lai palielinātu pirmsskolas vecuma bērniem pieejamo vietu skaitu pašvaldības dibinātās izglītības iestādēs, kas apmierinātu vecākus pēc pirmsskolas izglītības pakalpojuma visa gada garumā.

PAMATIZGLĪTĪBA UN VISPĀRĒJĀ VIDĒJĀ IZGLĪTĪBA

Novadā ir plašs un daudzveidīgs pamatizglītības un vidējās izglītības iestāžu tīkls – ir iespēja pietiekami tuvu dzīvesvietai iegūt pamatizglītību un vidējo izglītību, mācoties kādā no Cēsu novada deviņām vispārīzglītojošām skolām. 2015.gada septembrī mācības vispārīzglītojošajās skolās (t.sk. internātskolā) novadā uzsāka/turpināja 2 648 bērni. Pēc ilgstoša izglītojamo skaita samazinājuma Cēsu novadā, 2015./2016.m.g. parādās tendence skaitam pieaugt (*sk. 9. attēlu*). Saskaņā ar demogrāfiskajām prognozēm turpmākajos trijos gados izglītojamo skaits varētu nedaudz samazināties, 2019.gada 1. septembrī sasniedzot pašreizējo līmeni.

9.att. Izglītojamo salīdzinājums Cēsu novada pašvaldības izglītības iestādēs
(apkopotī dati līdz 2015.gada septembrim)

PROFESIONĀLĀ IZGLĪTĪBA

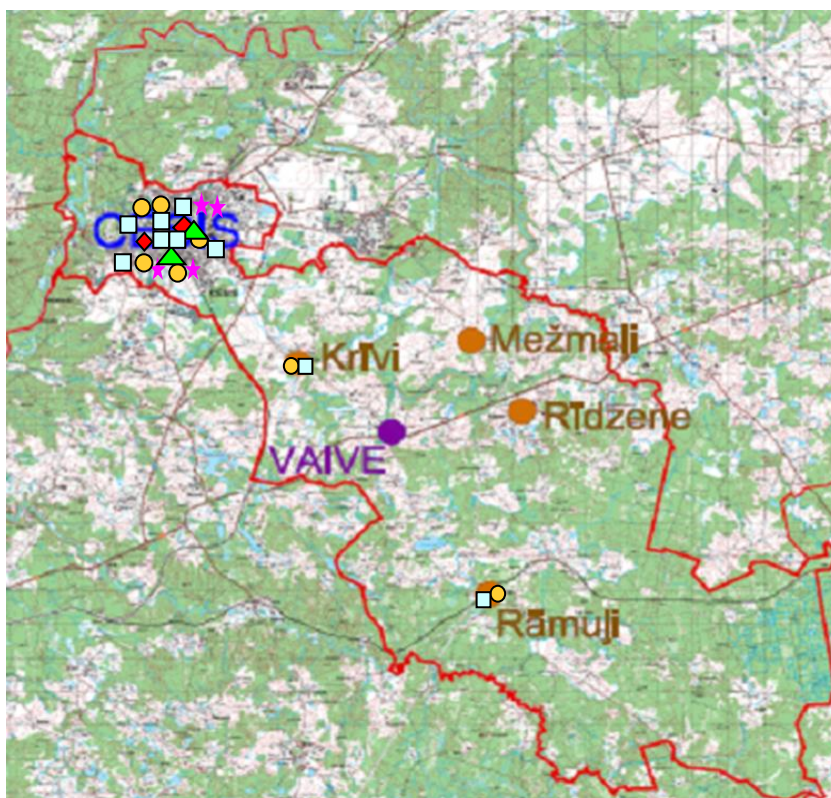
Cēsu novadā ir iespēja iegūt profesionālo izglītību Cēsu Profesionālajā vidusskolā un Alfrēda Kalniņa Cēsu mūzikas vidusskolā.

2011.gadā veicot profesionālo vispārējo izglītības iestāžu optimizāciju valstī, Cēsu novada pašvaldība no Izglītības Ministrijas pārņēma Cēsu Profesionālo vidusskolu ar mērķi saglabāt un attīstīt profesionālās izglītības programmas apgūstot galdnieka, namdara un elektriķa profesijas un veidot jaunas ar skolas specialitātēm saistītas izglītības programmas.

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Jau vairāk kā 10 gadus Cēsīs ir iespējams iegūt augstāko izglītību. Četras augstākās izglītības iestādes ir atvērušas filiāles Cēsīs (Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Biznesa augstskola „Turība”, Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Universitātes P. Stradiņa medicīnas koledža), piedāvājot iegūt augstāko izglītību šādās specialitātēs:

pedagoģija;	nekustamā īpašuma pārvaldība;
sabiedriskās attiecības;	siltumenerģētika un siltumtehnika;
uzņēmuma vadība;	vides zinātne;
grāmatvedība;	materiālu tehnoloģija un dizains;
tiesību zinātne;	sociālā aprūpe;
enerģētika un elektrotehnika;	sociālais rehabilitētājs u.c.
elektrotehnoloģiju datorvadība;	

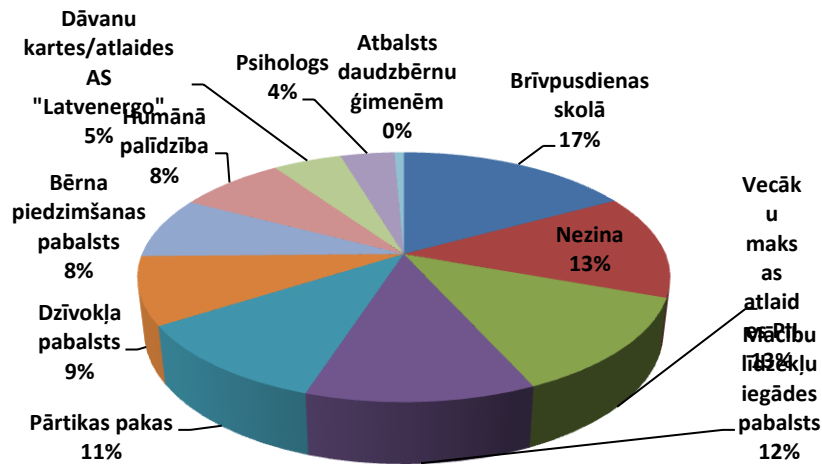
- Pirmskolas izglītības iestādes Cēsu novadā
- Sākumskolas un pamatskolas Cēsu novadā
- ▲ Vidusskolas, ģimnāzijas
- ◆ Profesionālās vidusskolas
- ★ Augstskolas Cēsu novadā

10.att. Izglītības iestāžu izvietojums Cēsu novadā

Secinājums: Neskatoties uz Cēsu novada pašvaldības ieguldīto darbu papildus vietu nodrošināšanai PII, joprojām veidojas rindas šī pakalpojuma saņemšanai. Aizvien vairāk vecāki pakalpojuma saņemšanai savus bērnus bērnudārzam piesaka jau no 1.5 gada vecuma. Cēsu novada skolās ir iespēja uzņemt izglītojamos arī no citiem novadiem.

3. PAŠVALDĪBAS REALIZĒTĀ POLITIKA DEMOGRĀFISKĀS SITUĀCIJAS UZLABOŠANAI CĒSU NOVADĀ

Sociālā dienesta veiktās aptaujas dati liecina, ka 2013.gadā zināmākie pašvaldības atbalstu veidi ģimenēm ar bērniem bija brīvpusdienas skolā (17%), vecāku maksas atlaides PII (13%), mācību līdzekļu iegādes pabalsts (12%) un pārtikas komplekti (pakas) (11%) (skat. 11.attēlu).

11.att. Respondentu atbildes par viņiem zināmajiem Cēsu novada pašvaldības atbalsta veidiem ģimenēm ar bērniem

BĒRNA PIEDZIMŠANAS PABALSTS

Sociālais dienests 2008.gadā ieviesa jaunu pabalsta veidu - bērnu piedzimšanas pabalsts. Sākoties ekonomiskajai krīzei, no 2009.gada tika pārtraukta šī pabalsta izmaksāšana. Pamatojoties uz Cēsu novada domes 2013.gada 26.janvāra saistošajiem noteikumiem Nr. 3 „Par bērna piedzimšanas pabalstu Cēsu novadā”, bērna vecāki var saņemt jaundzimušā pabalstu pamatvajadzību nodrošināšanai. Pabalstu piešķir par katru jaundzimušo, ja bērna un vecāka deklarētā dzīvesvieta ir Cēsu novadā. Pabalsta apmērs ir **75.00 euro**. Ja **abu vecāku vai vecāka** (ja bērnam ir tikai viens vecāks) deklarētā dzīves vieta vismaz pēdējos **12 mēnešus ir bijusi Cēsu novada pašvaldības administratīvajā teritorijā**, pabalstu **izmaksā divkārtšā apmērā**. Pēc Sociālā dienesta sniegtās informācijas 2014.gadā **pabalsts piešķirts 184 bērnu vecākiem**.

VECĀKU MAKSAS ATLAIDES PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Cēsu novada domes 2015.gada 8.oktobra saistošajos noteikumos Nr. 15 „Par sociālās palīdzības pabalstiem Cēsu novadā” paredzēts, ka tiesības saņemt vecāku maksas atlaides PII ir:

- bērniem no trūcīgām ģimenēm – 90% apmērā;
- bērniem ar invaliditāti – 100% apmērā;
- bērniem no maznodrošinātām ģimenēm – 50% apmērā;
- ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem – 25% apmērā.

Vecāku maksas atlaide PII 2014./2015.mācību gadā saņēma 210 bērni, kuru deklarētā dzīvesvieta bija Cēsu novads un kuri izglītību apguva Cēsu novada PII un 13 bērni, kuri PII apmeklēja citā novadā.

Cēsu novada domes 2013.gada 14.marta saistošajos noteikumos Nr. 10 „Par brīvpusdienām un vecāku maksas atvieglojumiem Cēsu novadā” **paredzēta vecāku maksas atlaide 100% daudz bērnu ģimeņu bērniem**.

PABALSTS MĀCĪBU PIEDERUMU IEGĀDEI, UZSĀKOT JAUNU MĀCĪBU GADU

Cēsu novada domes 2015.gada 8.oktobra saistošajos noteikumos Nr. 15 „Par sociālās palīdzības pabalstiem Cēsu novadā” paredz, ka tiesības saņemt pabalstu mācību piederumu iegādei, uzsākot jaunu mācību gadu, ir:

- bērniem no trūcīgām ģimenēm – 35.00 euro katram izglītojamajam;
- bērniem no maznodrošinātām ģimenēm – 20.00 euro katram izglītojamajam;
- ārpusģimenes aprūpes esošajiem bērniem – 15.00 euro katram izglītojamajam.

Pabalstu turpina izmaksāt arī pēc pilngadības sasniegšanas, ja izglītojamais bez pārtraukuma turpina mācības vispārējās izglītības iestādē vai profesionālajās skolās un vidusskolās, bet ne ilgāk kā līdz 21 gada vecumam, ārpusģimenes aprūpē esošie bērni – līdz 24 gadu vecumam.

BRĪVPUSDIENAS SKOLĀ

Saskaņā ar Cēsu novada domes 2015.gada 8.oktobra saistošajos noteikumos Nr. 15 „Par sociālās palīdzības pabalstiem Cēsu novadā” tiesības saņemt brīvpusdienas ir:

- bērniem no trūcīgām ģimenēm;
- bērniem no maznodrošinātām ģimenēm;
- bērniem ar invaliditāti;
- ārpusģimenes aprūpes esošajiem bērniem.

Brīvpusdienas turpina izmaksāt pēc pilngadības sasniegšanas, ja izglītojamais bez pārtraukuma turpina mācības vispārējās izglītības iestādē, profesionālajās skolās vai vidusskolās, bet ne ilgāk kā līdz 21 gada vecumam, ārpusģimenes aprūpē esošie bērni – līdz 24 gadu vecumam.

Brīvpusdienas 2014.gadā saņēma 304 bērni.

Saskaņā ar Cēsu novada domes 2013.gada 14.marta saistošajiem noteikumiem Nr. 10 „Par brīvpusdienām un vecāku maksas atvieglojumiem Cēsu novadā”, **brīvpusdienas piešķir daudzbērnu ģimeņu bērniem, kuri apmeklē vispārējās izglītības iestādes.**

PSIHOLOGA PAKALPOJUMS

Cēsu novada domes 2009.gada 26.novembra saistošie noteikumi Nr. 23 „Par Cēsu novada pašvaldības sniegto sociālo pakalpojumu saņemšanas un samaksas kārtību” paredz, ka psihologa pakalpojums ietver individuālās psihologa atbalsta konsultācijas (izņemot psiho diagnostiku), pašpalīdzības un psiholoģiskā atbalsta grupu organizēšanu un vadīšanu.

Psihologa konsultācijas pēc Sociālā dienesta sociālā darbinieka izvērtējuma un lēmuma pieņemšanas par pakalpojuma nepieciešamību bez maksas tiek nodrošināta Sociālā dienesta klientiem, kuru dzīvesvieta deklarēta Cēsu novadā:

- trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm;
- Sociālā dienesta redzeslokā esošajām sociālā riska ģimenēm;
- bērniem krīzes situācijās un situācijās, kad tiek šķirta laulība un/vai ierosināts process tiesā par ikdienas saskarsmes tiesību jautājumiem;
- topošajiem vai esošajiem aizbildņiem, aizgādņiem, audžuģimenēm vai adoptētājiem;
- vardarbībā cietušām sievietēm.

Cēsu klīnikas Dzemdības – ginekoloģijas nodaļā pieejamas bezmaksas psihologa konsultācijas grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā pēc Dzemdību nodaļas speciālista pieprasījuma.

Pēc Sociālā dienesta informācijas 2014.gadā sniegta 660 psihologa konsultācijas.

PALĪDZĪBA DZĪVOKĻU JAUTĀJUMOS ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Likums „Par palīdzību dzīvokļu jautājumu risināšanā” nosaka, ka pašvaldībai likumā paredzētajos gadījumos pirmkārt ar dzīvojamo telpu jānodrošina maznodrošinātas personas, ar kurām kopā dzīvo un kuru apgādībā ir vismaz viens nepilngadīgs bērns, kā arī bērni bāreņi un bērni, kuri palikuši bez vecāku gādības un audzināti bērnu aprūpes un audzināšanas iestādē, audžuģimenē vai pie aizbildņa, — pēc tam, kad bērns sasniedzis pilngadību un beigusies viņa ārpusģimenes aprūpe.

Papildus likumam „Par pašvaldību dzīvokļu jautājuma risināšanā” Cēsu novada domes 2014.gada 30.oktobra saistošajos noteikumos Nr. 28 „Par palīdzību dzīvokļa jautājuma

risināšanā” papildus noteiktas personu kategorijas, kurām sniedz palīdzību mājokļa jautājumos. Saskaņā ar saistošajiem noteikumiem pašvaldības dzīvojamās telpas tiek izīrētas maznodrošinātiem pensionāriem, invalīdiem vai ģimenei, kurā ir vismaz viens nepilngadīgs bērns, un kuri dzīvo dzīvošanai nederīgā dzīvojamā telpā vai vasaras mītnē, kā arī ģimenes ar vismaz vienu nepilngadīgu bērnu vai pilngadīgu bērnu, kurš līdz 24 gadu vecumam turpina mācīties.

Palīdzība tiek sniegta, un katrs gadījums individuāli tiek izskatīts atbilstoši likumam „Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā” un Cēsu novada domes saistošajiem noteikumiem.

NEKUSTAMĀ ĪPAŠUMA NODOKĻA ATLAIDE

Cēsu novada domes 2011.gada 17.novembra sasītošajos noteikumos Nr. 27 „*Par atvieglojumu piemērošanu nekustamā īpašuma nodokļa maksātājiem Cēsu novadā*” ir paredzēts atvieglojums nodokļu maksātājiem, kuru mājsaimniecībā ir daudzbērnu ģimene un kuri ir pašvaldības dzīvojamo telpu, uz daudzbērnu ģimenēm, kuras īpašumā ir dzīvojamā māja vai dzīvoklis, kur ģimene ir deklarējusi savu pamata dzīves vietu un faktiski dzīvo, – **50 % apmērā no nodokļa summas**. Daudzbērnu ģimene šo noteikumu izpratnē ir ģimene, kurai iesnieguma iesnigšanas brīdī ir trīs vai vairāk nepilngadīgi bērni, tai skaitā audžu ģimenē ievietoti un aizbildnībā esoši bērni, tai skaitā bērni, kuri turpina vispārējās, profesionālās, augstākās vai speciālās izglītības iegūšanu, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.

Nodokļu maksātājiem, kuriem pašvaldība, piešķirusi maznodrošinātās personas statusu paredzēta nekustamā īpašuma nodokļa atlaide 25% apmērā no taksācijas gadā aprēķinātās nodokļa summas.

INTEREŠU IZGLĪTĪBA

Maznodrošinātu un trūcīgu ģimeņu bērni ir atbrīvoti no dalības maksas Cēsu pilsētas Sporta skolā, Cēsu Mākslas skolas izglītības programmās un Cēsu bērnu un jauniešu centrā „Spārni”. Vecākiem, kuriem sporta skolas treniņus vai mākslas skolas nodarbības apmeklē 3 vai vairāk bērnu, kuri dzīvo kopā vienā ģimenē, nosaka dalības maksas atlaidi 50% apmērā.

ZIEMASSVĒTKU PASĀKUMS AR DĀVANĀM

Atbilstoši Sociālā dienesta budžetam un ziedotāju atbalstam ik gadu tiek organizēts Ziemassvētku pasākums ģimenēm, kuras saņem sociālā darba pakalpojumu, bērniem ar invaliditāti, ārpusģimenes aprūpes esošajiem bērniem un daudzbērnu ģimenēm, kurās aug četri un vairāk nepilngadīgi bērni. Pasākuma ietvaros bērni kopā ar vecākiem apmeklē koncertu vai izrādi, saņem Ziemassvētku dāvanas – saldumus, kancelejas preces, adījumus un citas dāvanas.

STARPTAUTISKĀ ĢIMENES DIENA CĒSĪS

Sociālais dienests un Cēsu novada pašvaldība jau septīto gadu pēc kārtas 15.maijā organizē Starptautisko Ģimenes dienu Cēsīs. Pasākuma galvenais mērķis ir veicināt to ģimeņu saliedēšanu, kurās ir bērni.

CĒSU KRUSTBĒRNA SVEIKŠANA

Katru gadu tika sveikts Cēsu krustbērns. Par pilsētas krustbērnu tradicionāli kļūst tas mazais cēsnieks, kas pirmais piedzimis pēc Jaunā gada sagaidīšanas, un ir krustbērna statusā līdz pilngadības sasniegšanai.

JAUNDZIMUŠO SVEIKŠANA CĒSĪS

Cēsu novada pašvaldība jau vairāku gadu garumā apsveic jaundzimušos, kuri reģistrēti Cēsu Dzimtsarakstu nodaļā. Jaundzimušajiem tiek pasniegtas dāvanas/ suvenīri ar Cēsu simboliku.

SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA

Cēsu novada pašvaldība mājas lapas www.cesis.lv informē iedzīvotājus par palīdzību un pakalpojumiem, kas Cēsu novadā pieejami ģimenēm ar bērniem.

1. tabula

Cēsu novada pašvaldības atbalsts ģimenēm ar bērniem (apkopojums)

Atbalsta veids	Ģimenes ar bērniem (visas ģimenes)	Daudzbērnu ģimenes	Bērni ar invaliditāti	Ārpusģimenes aprūpes esošajiem bērniem	Trūcīgas ģimenes	Maznodrošinātas ģimenes
1. Bērņa piedzimšanas pabalsts	75.00 euro * ja abu vecāku deklarētā dzīvesvieta vismaz pēdējos 12 mēnešus ir Cēsu novads, tad 150.00 euro					
2. Vecāku maksas atlaide pirmskolas izglītības iestādē		100%	100%	25%	90%	50%
3. Pabalsts mācību piederumu iegādei				15.00 euro	35.00 euro	20.00 euro
4. Brīvpusdienas skolā		100%	100%	100%	100%	100%
5. Psihologa pakalpojums						
6. Palīdzība dzīvokļa jautājumu risināšanā						
7. Nekustamā īpašuma nodokļa atlaide		50%				25 %
8. Interesu izglītība		50% ¹⁵		100% Cēsu pilsētas Sporta skolā	100% ¹⁶	100% ¹⁷
9. Ziemassvētku pasākums ar dāvanām		Kurās aug 4 un vairāk bērni				
10. Starptautiskā Ģimenes diena						
11. Cēsu krustbērņa sveikšana						
12. Jaundzimušo sveikšana Cēsīs						
13. Sabiedrības informēšana						

- attiecināmais atbalsts katram atbalsta veidam

Izmaksāto pabalstu sadalījums pa gadiem, EUR¹⁷

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pabalsts bāreņiem	9 027	10 691	17 712	15 458	18 173	19 503	19 103	15 052
Brīvpusdienas skolā	7 633	16 766	33 023	40 552	30 671	22 602	20 122	37 091
Vecāku maksas atlaide PII	-	-	11 942	25 583	26 006	17 739	17 597	31 383
Pabalsts audžuģimenēm	10 942	7 541	12 925	6 659	7 176	9 913	17 444	27 691
Bērņa piedzimšanas pabalsts	-	10 387 ¹⁸	-	-	-	13 500	11 100	20 534
Pabalsts mācību piederumu iegādei	1 224	2 384	5 580	5 730	4 550	4 705	3 500	3 855
Brīvpusdienas daudzbērnu ģimenēm *	-	-	-	-	-	-	-	14 311**
Vecāku maksas atlaides PII daudzbērnu ģimenēm*	-	-	-	-	-	-	-	16 994**

¹⁵ Vecākiem, kuriem sporta skolas treniņus vai mākslas skolas nodarbības apmeklē 3 vai vairāk bērnu, kuri dzīvo kopā vienā ģimenē, nosaka dalības maksas atlaidi 50% apmērā.

¹⁶ Atbrīvoti no dalības maksas Cēsu pilsētas Sporta skolā, Cēsu pilsētas Mākslas skolā un CBJC

¹⁷ Informācija ņemta no Valsts statistikas pārskata, ko sagatavo Cēsu novada pašvaldības aģentūras „Sociālais dienests”

¹⁸ Pēc aģentūras iniciatīvas tika uzsākts 2008. gadā, bet krīze ietekmē pabalstu pārtrauca sniegt līdz 2012. gadam.

* Daudzbērnu ģimenes, kuras tiek klasificētas kā trūcīgās vai maznodrošinātās ģimenes šajā pozīcijā netiek ieskaitītas.

** Datu uzskaitē tika sākti no 2014. gada.

4. RĪCĪBAS PLĀNS ATBALSTA SNIEGŠANAI CĒSU NOVADA ĢIMENĒM AR BĒRNIEM

Rīcības Nr.	Atbalsta virziens	Atbalsts bērna ienākšanai ģimenē		
	Mērķis	Sniegt atbalstu topošajām ģimenēm un ģimenēm ar bērniem		
	Uzdevumi mērķa sasniegšanai	Iesaistītās/atbildīgās institūcijas	Atbalsta uzsākšanas termiņš	Finansējuma avots
R.1	Ģimenes dzīves plānošana pirms bērna piedzimšanas.	SIA „Cēsu klīnika”, Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļa, NVO, Sociālais dienests	2016.gada	Pašvaldības budžeta ietvaros un atbalsta fondu ietvaros
R.2	Palielināt bērna piedzimšanas pabalstu bērna aprūpei no 75.00 euro uz 100.00 euro. Ja abu vecāku vai vecāka (ja bērnam ir tikai viens vecāks) deklarētā dzīves vieta vismaz pēdējos 12 mēnešus ir bijusi Cēsu novada pašvaldības administratīvā teritorijā, tad pabalsts tiek izmaksāts divkārtšā apmērā.	Sociālais dienests	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.3	Jaunu atbalsta grupu izveidošana bērna aprūpes prasmju veicināšanai un psihoemocionālais atbalsts vecākiem. Palielināt Sociālā dienesta sociālo darbinieku un sociālo rehabilitētāju skaitu, līdz 2020.gadam sasniedzot piecus sociālos darbiniekus (šobrīd ir četri) darbam ar ģimenēm, kurās ir nepilngadīgi bērni un piecus sociālos rehabilitētājus.	Sociālais dienests	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros un fondu finansējums
R.4	Ieviest iespēju reģistrēt bērna dzimšanu un dzimšanas apliecību izsniegšanu SIA „Cēsu klīnika” Dzemdību nodaļā.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.5	Ieviest iespēju elektroniski pieteikt bērnu pirmsskolas izglītības iestādē (<i>aizpildīta forma ar elektronisko parakstu, vai veidota datu bāzē, kura piesaistīta Cēsu mājas lapai</i>), ja Cēsu novada pašvaldībai būs pieejami finanšu līdzekļi, lai to īstenotu.	Cēsu novada IT un Izglītības nodaļa	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros, ES fondi

Rīcības Nr.	Atbalsta virziens	Atbalsts vecāku pienākumu īstenošanai		
	Mērķis	1. Sniegt materiālu atbalstu ģimenei ar bērniem; 2. Izveidot ērtākus un pieejamākus pakalpojumus; 3. Nodrošināt pieejamu vidi māmiņām ar bērnu ratiņiem.		
	Uzdevumi mērķa sasniegšanai	Iesaistītās/atbildīgās institūcijas	Atbalsta uzsākšanas termiņš	Finansējuma avots
R.6	Nodrošināt pakāpeniska bērnu ēdināšanu (brīvpusdienas) no 6. līdz 9.klasei.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2020.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.7	Nodrošināt vecāku maksas atlaidi pirmsskolas izglītības iestādēs 12 mēnešus trūcīgo ģimeņu bērniem: 1. 20 trūcīgu ģimeņu bērni; 2. 20 maznodrošinātu ģimeņu bērni.	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa un Sociālais dienests	2016. gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.8.	Palielināt vecāku maksas atlaidi pirmskolas izglītības iestādēs bērniem no maznodrošinātām ģimenēm - 75 % apmērā.	Sociālais dienests	2017.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.9	Ieviest uzņēmēju atlaižu kuponus	Cēsu novada domes Attīstības nodaļa, uzņēmēji	Līdz 2020.gadam	Finanšu iespēju robežās
R.10	Iespēju robežās un pēc pieprasījuma izveidot jaunas PII grupas bērniem no 1.5 gadu vecuma: 1. telpu remonts pirmskolas izglītības iestādēs 2. darbinieku atalgojums jaunajās grupas (1 grupā - divas audzinātājas un viena auklīte)	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa, citu iniciatīva	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
		Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa	2016.gada septembris	Pašvaldības budžeta ietvaros
			2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.11	Ģimenei ar bērniem pieejams sociālais pedagogs PII.	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.12	Ģimenei ar bērniem pieejams sociālais pedagogs skolās.	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.13	Ģimenei ar bērniem pieejams logopēds visās PII un izglītības iestāžu pirmajās četrās klasēs.	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros

R.14	Ieviest vecāku apmācības programmu „Bērna emocionālā audzināšana” Cēsu novada pašvaldības PII un Sociālajā dienestā (1 apmācības cikls 10 pirmskolas izglītības iestādēs).	Cēsu novada pašvaldības Izglītības nodaļa Sociālais dienests	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.15	Vecākiem, kuri audzina bērnus līdz 4.klasei, ieviest saīsināto darba laiku vai rast piemērot attālināto darbu laiku pēc uzņēmuma iespējām.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.16	Starptautiskās Ģimenes dienas ietvaros piešķirt brīvu pēcpusdienu vecākiem, kuriem ir nepilngadīgi bērni: 1. jauno atbalsta sistēmu iekļaut Cēsu pašvaldības koplīgumos ; 2. popularizēt šādu ideju ar mērķi, lai to pārņemtu arī citi Cēsu novada darba devēji.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.17	1. klases skolēniem, kuriem konstatēti mācīšanās un/vai uzvedības grūtības, pēc Pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinuma, ievērojot psihologa vai sociālā pedagoga atzinumu, tiek apmaksāta nepieciešamā diagnostika līdz 45.00 EUR apmērā, ar mērķi savlaicīgi identificēt esošās grūtības un saņemt rekomendācijas nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.	Izglītības nodaļa	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.18	Organizēt vasaras nometnes bērniem katrā Cēsu novada skolā. Vienas nometnes ilgums līdz 5 dienām.	Izglītības nodaļa, NVO	2016.gads	Iestādes budžeta ietvaros, ES struktūrfondi un citi fondi
R.19	Vides pieejamības uzlabošana ģimenēm ar bērniem (uzbrauktuvi un ietvju sakārtošana pašvaldībā, uzbrauktuves vai pacelēja ierīkošana pie Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļas un Cēsu novada pašvaldības ēkas).	Cēsu novada pašvaldības Būvvalde, Cēsu novada NĪ nodaļa	Līdz 2020.gadam	ES struktūrfondi un citi fondi
R.20	Ratiņu novietņu izveidošana pie Sociālā dienesta – Bērzaines iela 18.	Cēsu novada pašvaldība	2016.gads	Iestādes budžeta ietvaros, ES struktūrfondi un citi fondi
R.21	Vides uzlabošana ģimenēm ar bērniem, uzstādot luksoforus un ceļazīmes bērnu redzes augstumā.	Cēsu novada pašvaldības Būvvalde, Cēsu novada NĪ nodaļa	Līdz 2020.gadam	ES struktūrfondi un citi fondi
R.22	Izveidot āra trenāziera laukumu Cēsīs - Bērzaines iela 18.	Cēsu novada pašvaldība, NVO	Līdz 2020.gadam	ES struktūrfondi, lauku attīstības fonds, cits finansējums
R.23	Pilnveidot bērnu rotaļu laukumu Vaives pagasta centros (Rīdzene, Krīvi).	Cēsu novada pašvaldība un Vaives pag. pārvalde, NVO	Līdz 2020.gadam	ES struktūrfondi, lauku attīstības fonds, cits finansējums
R.24	Turpināt iesākto tradīciju - Ģimenes dienas svētku organizēšanu Cēsīs (15.maijs - Starptautiskā Ģimenes diena), papildinot to ar informatīvi izglītojošu forumu bērnu vecākiem	Sociālais dienests, NVO, Izglītības nodaļa	2016.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.25	Ieviest atlaides ģimenēm, kuras apmeklē Cēsu novada pašvaldības organizētos kultūras pasākumus : - ģimenēm, kuras uzrāda Cēsu novada Ģimenes pasi; - trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm.	Cēsu novada p/a „Kultūras un Tūrisma centrs”, Sociālais dienests,	Līdz 2020.gadam	Finansējums nav zināms

		SIA "Vidzemes koncertzāle"		
R.26	Ieviest jaunu pabalsta veidu daudz bērnu ģimenēm - "Pabalsts transporta izdevumu segšanai kultūras vai sporta pasākumu apmeklējumam".	Sociālais dienests	2017.gads	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.27	Vienu reizi gadā, uzsākot jaunu mācību gadu, daudz bērnu ģimeņu bērniem no 1. – 5.klasei piešķirt pabalstu mācību līdzekļu iegādei.	Sociālais dienests	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.28	Cēsu NVO atbalsts Cēsu novada ģimenēm ar bērniem, informējot, izglītojot un konsultējot ģimenes savas kompetences ietvaros.	NVO	Līdz 2020.gadam	Finansējums nav zināms
R.29	Elektronisko karšu ieviešana.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2020.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros
R.30	Mēneša abonementa biļetes (braukšanas kartes) ieviešana.	Cēsu novada pašvaldība	Līdz 2018.gadam	Pašvaldības budžeta ietvaros

Pašvaldības finansējuma nepieciešamība

Rīcība Nr.	Rīcības plāna uzdevums mērķa sasniegšanai	Finansējuma sadalījums pa gadiem				
		2016.gads	2017.gads	2018.gads	2019.gads	2020.gads
R.1	Ģimenes dzīves plānošana pirms bērna piedzimšanas.	<i>Iestāžu budžeta un atbalsta fondu ietvaros</i>				
R.2	Palielināt bērna piedzimšanas pabalstu bērna aprūpei no 75.00 euro uz 100.00 euro. Ja abu vecāku vai vecāka deklarētā dzīves vieta vismaz pēdējos 12 mēnešus ir bijusi Cēsu novada pašvaldības administratīvā teritorijā, tad pabalsts tiek izmaksāts divkārtšā apmērā.	8 850.00 ¹⁹	1 500.00 ¹⁹	1 000.00 ¹⁹	1 000.00 ¹⁹	1 000.00 ¹⁹
R.3	Jaunu atbalsta grupu izveidošana bērna aprūpes prasību veicināšanai un psihoemocionālais atbalsts jaundzimušā vecākiem. <i>Saskaņā ar likumu „Sociālo pakalpojumu un sociālas palīdzības likums”, palielināt Sociālā dienesta sociālo darbinieku un sociālo rehabilitētāju skaitu, līdz 2020.gadam sasniedzot piecus sociālos darbiniekus darbam ar ģimenēm, kurās ir nepilngadīgi bērni un piecus sociālos rehabilitētājus.</i>	18 775.00 ²⁰ 2 sociālais rehabilitētājs	10 000.00 ²⁰ 1 sociālais rehabilitētājs	9 387.50 ²⁰ 1 sociālais rehabilitētājs	11 000.00 ²⁰ 1 sociālais darbinieks	9 387.50 ²⁰ 1 sociālais rehabilitētājs
R.4	Ieviest iespēju reģistrēt bērna dzimšanu un dzimšanas apliecību izsniegšanu SIA „Cēsu klīnika” Dzemdību nodaļā.	<i>ES struktūrfondi un citi fondi.</i>				
R.5	Ieviest iespēju elektroniski pieteikt bērnu pirmsskolas izglītības iestādē (aizpildīta forma ar elektronisko parakstu, vai veidota datu bāzē, kura piesaistīta Cēsu mājas lapai), ja Cēsu novada pašvaldībai būs pieejami finanšu līdzekļi, lai to īstenotu.	<i>Ieviest caur Latvija.lv.</i>				
R.6	Nodrošināt pakāpenisku bērnu ēdināšanu (brīvpusdienas – B/p) no 6. līdz 9.klasei.		30 000.00 ²¹	30 000.00 ²²	30 000.00 ²³	20 000.00 ²⁴
R.7	Nodrošināt vecāku maksas atlaidi pirmsskolas izglītības iestādēs 12 mēnešus trūcīgo ģimeņu bērniem: 1. 20 trūcīgu ģimeņu bērni; 2. 20 Maznodrošinātu ģimeņu bērni.	2 131.00 ²⁵ 1 184.00 ²⁶				
R.8	Palielināt vecāku maksas atlaidi pirmskolas izglītības iestādēs		7 590.00 ²⁷			

¹⁹ Vidējais pabalstu ikgada palielinājums. Turpmākajos gados plānotais palielinājums, ņemot vērā bērna skaita pieaugumu.

²⁰ Viena sociālā rehabilitētāja alga gadā 9 387.50 euro. Viena sociālā darbinieka alga gadā 11 000 euro. Katru gadu plānots pieņemt vienu sociālo rehabilitētāju, līdz 2018.gadam.

²¹ Aprēķins (B/p 6.klasēm 01.01.-31.05.2017. (97 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194) un 7.klasēm 01.09.-31.12.2018. (75 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194). Kopējā summa 37372.16 euro. Finansējums samazināts, ņemot vērā bērnu skaita apmeklējums skolās un citu novadu bērni Cēsu skolās)

²² Aprēķins (B/p 7.klasēm 01.01.-31.05.2018. (97 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194) un 8.klasēm 01.09.-31.12.2019. (75 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194). Kopējā summa 37372.16 euro. P. Finansējums samazināts, ņemot vērā bērnu skaita apmeklējums skolās un citu novadu bērni Cēsu skolās)

²³ Aprēķins (B/p 8.klasēm 01.01.-31.05.2019. (97 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194) un 9.klasēm 01.09.-31.12.2020. (75 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194). Kopējā summa 37372.16 euro. Finansējums samazināts, ņemot vērā bērnu skaita apmeklējums skolās un citu novadu bērni Cēsu skolās)

²⁴ Aprēķins (B/p 9.klasēm 01.01.-31.05.2020. (97 mācību dienas x pusdienu vidējā cena 1.12 (1.10-1.14) x bērnu skaits 194). Kopējā summa 21076.16 euro. Finansējums samazināts, ņemot vērā bērnu skaita apmeklējums skolās un citu novadu bērni Cēsu skolās)

²⁵ Aprēķins (nepieciešamais palielinājums: 20 trūcīgu ģim. bērni x 90% no 1,85 x 64 dienas)

²⁶ Aprēķins (nepieciešamais palielinājums: 20 maznodrošinātas ģimenes bērni x 50% no 1,85 x 64 dienas)

	bērniem no maznodrošinātām ģimenēm - 75 % apmērā;					
R.9	Ieviest uzņēmēju atlaižu kuponus	<i>Finanšu iespēju robežās.</i>				
R.11	Iespēju robežās un pēc pieprasījuma izveidot jaunas PII grupas bērniem no 1.5 gadu vecuma: 1. telpu remonts pirmskolas izglītības iestādēs 2. darbinieku atalgojums jaunajās grupas (1 grupā - divas audzinātājas un viena auklīte)	<i>Pašvaldības budžeta ietvaros.</i>				
R.12	Ģimenei ar bērniem pieejams sociālais pedagogs PII.	2 235.00 ²⁸	6 674.00 ²⁹	6 674.00		
R.13	Ģimenei ar bērniem pieejams sociālais pedagogs skolās.	5 005.00 ³⁰	6 674.00 ³¹	6 674.00	6 674.00	
R.14	Ģimenei ar bērniem pieejams logopēds visās PII.	5 005.00 ³²	6 674.00 ³³	6 674.00	6 674.00	
R.15	Ieviest vecāku apmācības programmu „Bērna emocionālā audzināšana” Cēsu novada pašvaldības PII un Sociālajā dienestā (1 apmācības cikls 10 pirmskolas izglītības iestādēs).	2 275.00 ³⁴				
R.16	Vecākiem, kuri audzina bērnus līdz 4.klasei, ieviest saīsināto darba laiku vai rast piemērot attālināto darbu laiku pēc uzņēmuma iespējām.	<i>Pašvaldības budžeta ietvaros.</i>				
R.17	Starptautiskās Ģimenes dienas ietvaros piešķirt brīvu pēcpusdienu vecākiem, kuriem ir nepilngadīgi bērni: 1. jauno atbalsta sistēmu iekļaut Cēsu pašvaldības koplīgumos ; 2. popularizēt šādu ideju ar mērķi, lai to pārņemtu arī citi Cēsu novada darba devēji.	<i>Pašvaldības budžeta ietvaros.</i>				
R.18	1. klases skolēniem, kuriem konstatēti mācīšanās un/vai uzvedības grūtības, pēc Pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinuma tiek apmaksāta nepieciešamā diagnostika līdz 45.00 EUR apmērā, ar mērķi savlaicīgi identificēt esošās grūtības un saņemt rekomendācijas nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem.	1 600.00 ³⁵ (uzņēmuma līgums)				
R.19	Organizēt vasaras nometnes bērniem Cēsu novada skolās. Vienas nometnes ilgums līdz 5 dienām.	1 500.00 ³⁶				
R.20	Vides pieejamības uzlabošana ģimenēm ar bērniem (uzbrauktuvju un ietvju sakārtošana pašvaldībā, uzbrauktuves vai pacēlāja ierīkošana	<i>ES struktūrfondi un citi fondi.</i>				

²⁷ Aprēķins (690 euro x 11 mēn.)

²⁸ Aprēķins (Sākot ar 2016.gada 1.septembra izveidot vienu sociālā pedagoga amata vienību: 450.00 EUR + 450.00 EUR x 23.59% x 4 mēn.)

²⁹ Līdz 2020.gadam ieviest 3 sociālos pedagogus (katru gadu pa vienam), 1 sociālais pedagogs uz 2 PII gadā. Aprēķins (1 civ. uz 2 PII x 12 mēn. x 556.15 euro atalgojums)

³⁰ Aprēķins (Sākot ar 2016.gada 1.aprīļa izveidot vienu sociālā pedagoga amata vienību: 450.00 EUR + 450.00 EUR x 23.59% x 9 mēn.)

³¹ Līdz 2020.gadam ieviest 4 sociālos pedagogus (katru gadu pa vienam), 1 sociālais pedagogs uz 2 skolām gadā. Aprēķins (1 civ. uz 2 skolām x 12 mēn. x 556.15 euro atalgojums)

³² Aprēķins (Sākot ar 2016.gada 1.septembra izveidot vienu logopēda amata vienību: 450.00 EUR + 450.00 EUR x 23.59% x 9 mēn.)

³³ Ikgadus palielina logopēdu sakaitu PII līdz 4, 1 logopēds uz 2 PII. Aprēķins (1 civ. uz 2 PII x 12 mēn. x 556.15 euro atalgojums)

³⁴ Aprēķins (8 apmācības programmas (5 no tām realizēs PII un 3 realizēs Sociālais dienests) x stundu likme 7.11 euro/h x 40h)

³⁵ Aprēķins (40.00 euro x 20klases x 2 bērni klasē)

³⁶ Aprēķins (20 bērni x 5 nometnes x 3.00 euro/dienā (ēdināšanas izmaksas, materiāli nometņu norisei) x 5 dienas)

	pie Cēsu novada Dzimtsarakstu nodaļas un Cēsu novada pašvaldības ēkas).					
R.21	Ratiņu novietņu izveidošana pie Sociālā dienesta – Bērzaines iela 18.	2 000.00				
R.22	Vides uzlabošana ģimenēm ar bērniem, uzstādot luksoforus un ceļazīmes bērnu redzes augstumā.	<i>ES struktūrfondi, lauku attīstības fonds un citi fondi, pašvaldība finansējums.</i>				
R.23	Izveidot āra trenāžieru laukumu Cēsīs - Bērzaines iela 18.	<i>ES struktūrfondi, lauku attīstības fonds un citi fondi.</i>				
R.24	Pilnveidot bērnu rotaļu laukumu Vaives pagasta centros (Rīdzene, Krīvi).	<i>ES struktūrfondi, lauku attīstības fonds un citi fondi.</i>				
R.25	Turpināt iesākto tradīciju - Ģimenes dienas pasākuma organizēšana Cēsīs (15.maijs -Starptautiskā Ģimenes diena), papildinot to ar informatīvi izglītojošu forumu bērnu vecākiem	1 000.00				
R.26	Ieviest atlaides ģimenēm, kuras apmeklē Cēsu novada pašvaldības organizētos kultūras pasākumus : - ģimenēm, kuras uzrāda Cēsu novada Ģimenes pasi; - trūcīgām un maznodrošinātām ģimenēm.	<i>Pašvaldības budžeta ietvaros, ES struktūrfondi un citi fondi.</i>				
R.27	Ieviest jaunu pabalsta veidu daudz bērnu ģimenēm - “Pabalsts transporta izdevumu segšanai, kultūras vai sporta pasākumu apmeklējumam”.		6 900.00 ³⁷			
R.28	Vienu reizi gadā, uzsākot jaunu mācību gadu, daudz bērnu ģimeņu bērniem no 1. – 5.klasei piešķirt pabalstu mācību līdzekļu iegādei.	300.00 ³⁸	300.00	300.00	300.00	300.00
		<i>1.klasē</i>	<i>2.klase</i>	<i>3.klase</i>	<i>4.klase</i>	<i>5.klase</i>
R.29	Cēsu NVO atbalsts Cēsu novada ģimenēm ar bērniem, informējot, izglītojot un konsultējot ģimenes savas kompetences ietvaros.	<i>Finansējuma ietvaros, ES struktūrfondi un citi fondi.</i>				
R.30	Elektronisko karšu ieviešana.	<i>Pašvaldības budžeta ietvaros.</i>				
R.31	Mēneša abonementa biļetes (braukšanas kartes) ieviešana.			27 000.00 ³⁹	27 000.00 ⁴⁰	10 125.00 ⁴¹
Kopā finansējums gadā (euro):		51 860.00	76 312.00	87 709.50	82 648.00	40 812.50

³⁷ Aprēķins (138 ģimenes x 50.00 euro)³⁸ Aprēķins (20.00 euro (vidējā cena vienai dāvanu kartei) x 15 bērni).³⁹ Aprēķins (7.50 euro par vienu mēnešbiļeti x 400 (bērnu skaits 1.-4.klasēs, kuri varētu izmantot šo pakalpojumu) x 9 mēneši).⁴⁰ Aprēķins (7.50 euro par vienu mēnešbiļeti x 400 (bērnu skaits 5.-9.klasēs, kuri varētu izmantot šo pakalpojumu) x 9 mēneši).⁴¹ Aprēķins (7.50 euro par vienu mēnešbiļeti x 150 (bērnu skaits 10.-12.klasēs, kuri varētu izmantot šo pakalpojumu) x 9 mēneši).

5. ATBALSTA PROGRAMMAS IZPILDES UZRAUDZĪBA

Atbalsta programmas uzraudzības galvenais uzdevums ir novērtēt pašvaldības un tās iestāžu veiktās aktivitātes un to devumu rīcības virzienu īstenošanā un izvirzīto mērķu sasniegšanā.

Par Atbalsta programmas izstrādi un īstenošanu ir atbildīgs Cēsu novada domes priekšsēdētājs. Atbalsta programmā paredzēti noteiktā laika posmā izpildāmie uzdevumi mērķu sasniegšanai un šo rezultātu sasniegšanai nepieciešamie resursi. Atbalsta programmu apstiprina Cēsu novada pašvaldība.

Ievērojot Atbalsta programmas īstenošanas termiņu, ik gadu plānots izstrādāt attiecīgā gada rīcības plānu, kuros noteikti gada laikā sasniedzamie rezultāti un šo rezultātu sasniegšanai nepieciešamie pasākumi, gada beigās veicot paveiktā analīzi un sagatavojot pārskatu. Pamatojoties uz gada darbības plānu, tiks izstrādāts un apstiprināts Atbalsta programmas ieviešanas budžets.

Pirms darbības plāna sagatavošanas kārtējam gadam, tiek veikts iepriekšējā perioda darbības izvērtējums, ņemot vērā plānotās rīcības un sasniegtos kvantitatīvos un kvalitatīvos rezultātus.

Vienlaikus, pašvaldība un pašvaldības iestādes, izmantojot dažādus komunikācijas kanālus, nodrošina pastāvīgu sabiedrības informēšanu par Atbalsta programmas virzību un izvirzīto mērķu sasniegšanu.

6. IZMAIŅAS UN PAPILDINĀJUMU IEVIEŠANA

Atbalsta programmu var tikt precizēta vai papildināta saistībā ar darbības plāna kārtējam gadam izvērtējumu, konstatējot nozīmīgas izmaiņas ārējā vidē vai konstatējot citus nozīmīgus iekšējās vai ārējās vides faktorus, kā rezultātā ir nepieciešams mainīt sasniedzamo rezultātu termiņus, ieviest jaunas rīcības, uzdevumus vai jaunus darbības principus.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA

1. Apvienotās Karalistes Pilsoniskās Sabiedrības Pētniecības institūta 2006.gadā veiktais apkopojums, kur apskatīti vairāk kā 100 pētījumi. Patrick F.Fagan and Krik A. Johnson, „*Marriage: The Safest Place for Women and Children*”, The Heritage Foundation Backgrounder Nr.1535, April 10, 2002
2. *Bērnu tiesību aizsardzības likums*, LR Saeima, [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=49096>
3. *Civillikums*, LR Saeima, [tiešsaiste] Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=90224>
4. *Cēsu pilsētas attīstības programma 2008. -2014.gadam*, Cēsu novada pašvaldība, [tiešsaiste]: Pieejams: <http://www.cesis.lv/?d=7>
5. *Cēsu pilsētas nodarbinātības stratēģija 2007.-2013.gadam*, Cēsu novada pašvaldība, [tiešsaiste] Pieejams: http://www.cesis.lv/files/nodarbinatibas_strategija_pdf.pdf
6. Latvijas Klīnisko psihologu asociācija, [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.kpa.lv/zinu-arhivs/253-seminrs-par-vudkoku-dzonsonu>
7. *Likums „Par pašvaldībām”*, LR Saeima, [tiešsaiste] Pieejams: <http://www.likumi.lv/doc.php?id=57255>
8. *Nacionālais attīstības plāns 2007-2013.gadam*, LR Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, Jelgava: SIA Jelgavas tipogrāfija, 2006.gads, 56 lpp.
9. *Sociālā darba un sociālās pedagoģijas augstskola „ATTĪSTĪBA”*, Sociālā darba terminoloģijas vārdnīca, Rīga, 2000.gads, 249 lpp. http://lv.lv./index.php?menu_body=DOC&id=156393
10. *Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma 2007.-2013.gadam*, Vidzemes plānošanas reģions, [tiešsaiste]: <http://www.vidzemes-regions.lv/raksti.php?4>

Sēdes vadītājs

Cēsu novada domes priekšsēdētājs /personiskais paraksts/

J.Rozenbergs

IZRAKSTS PAREIZS

Cēsu novada pašvaldības Administratīvi juridiskās

nodaļas sekretāre

A.Alksnīte

04.02.2016., Cēsīs